

ISSN 2657-9782

Dialogi *Biblioteczne*

CZASOPISMO ELEKTRONICZNE

2019, nr 1(23)

W NUMERZE:

Rok Powstań Śląskich

O twórczości Melchiora Wańkowicza

Jak świętowano Rok Niepodległej?

Rysujemy online w bibliotece szkolnej

Nowości wydawnicze dla bibliotekarzy

ADRES REDAKCJI:

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy

ul. kard. S. Wyszyńskiego 7

40-132 Katowice

tel. (32) 258-38-38

e-mail: **dialogi.biblioteczne@pbw.katowice.pl**

Internet: **www.pbw.katowice.pl**

Wydawca: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
im. Józefa Lompy w Katowicach

Zespół redakcyjny: dr Anna Marcol – redaktor naczelny;
mgr Barbara Michałek – korekta

SPIS TREŚCI

<i>OD REDAKCJI</i>	4
MARTA JACHIMOWSKA, BEATA SZYMURA <i>SP NR 5 W CHORZOWIE DLA NIEPODLEGŁEJ. SZKOLNE OBCHODY 100-LECIA ODZYSKANIA PRZEZ POLSKĘ NIEPODLEGŁOŚCI</i>	5
RENATA ANDRZEJEWSKA <i>W ŚWIECIE ZAKŁADEK</i>	10
EDYTA DRABEK <i>MOJE MIEJSCE NA ZIEMI... KONKURS NA NAJCIEKAWSZY LAPBOOK Z OKAZJI ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI PRZEZ POLSKĘ</i>	14
SYLWIA PYRTEK <i>PRAWNA OCHRONA DZIECKA W ASPEKCIE PEDAGOGICZNYM I WYCHOWAWCZYM. ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE</i>	16
PATRYCJA TERMIN <i>MELCHIOR WAŃKOWICZ – OSOBOWOŚĆ PEŁNA SPRZECZNOŚCI</i>	19
BARBARA MICHAŁEK <i>POWSTANIA ŚLĄSKIE W POLSKIM FILMIE FABULARNYM I DOKUMENTALNYM</i>	22
BARBARA MICHAŁEK <i>STANISŁAW MONIUSZKO (1819-1872). ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE</i>	25
ANNA MARCOL <i>ABCYA PAINT – MALUJEMY ONLINE!</i>	27
ANNA MARCOL <i>SPOŁECZEŃSTWO INTERNAUTÓW A KULTURA GLOBALNA – NOWE MEDIA WYZWANIEM DLA XXI WIEKU</i>	30
ANNA MARCOL <i>XV FORUM BIBLIOTEKARZY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO</i>	32
ANNA MARCOL <i>NOWOŚCI WYDAWNICZE SBP W NASZYCH ZBIORACH</i>	35

OD REDAKCJI

Po jedenastu latach wydawania naszego czasopisma w wersji papierowej zdecydowaliśmy się na zmianę nośnika. Mamy nadzieję, że publikując „Dialogi Biblioteczne” wyłącznie w wersji elektronicznej będziemy mogli prezentować na ich łamach jeszcze więcej materiałów przydatnych w codziennej pracy nauczycieli bibliotekarzy.

Nie zmieniamy zasadniczego profilu półrocznika. Jego tematyka w dalszym ciągu będzie się koncentrowała wokół:

- *dzielenia się dobrymi praktykami i wymiany doświadczeń zawodowych,*
- *prezentacji bibliotek szkolnych i pedagogicznych oraz przeglądu wybranych działań realizowanych przez nauczycieli bibliotekarzy,*
- *polecania przydatnej literatury,*
- *informowania o konferencjach, seminariach i innych wydarzeniach,*
- *popularyzacji ważnych rocznic i obchodów (regionalnych, ogólnopolskich), patronów poszczególnych lat oraz kierunków polityki oświatowej państwa,*
- *wspomagania w zakresie wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych.*

Wszystkich nauczycieli bibliotekarzy, jak również osoby współpracujące z bibliotekami szkolnymi i pedagogicznymi, zachęcamy do dzielenia się swoimi materiałami i innowacyjnymi pomysłami.

Korzystajmy ze swoich doświadczeń, dzielimy się wiedzą i uczymy się od siebie nawzajem!

Redakcja „Dialogów Bibliotecznych”

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA BIBLIOTEKARZA

MARTA JACHIMOWSKA, BEATA SZYMURA

Szkoła Podstawowa nr 5 w Chorzowie

SP NR 5 W CHORZOWIE DLA NIEPODLEGŁEJ

SZKOLNE OBCHODY 100-LECIA ODZYSKANIA PRZEZ POLSKĘ NIEPODLEGŁOŚCI

Uchwałą z 25 maja 2017 roku Sejm RP VIII kadencji zdecydował o ustanowieniu roku 2018 Rokiem Jubileuszu 100-lecia odzyskania przez Polskę Niepodległości. Z kolei uchwałą z 7 grudnia 2017 roku Senat RP IX kadencji zdecydował o ustanowieniu roku 2018 Rokiem Niepodległości Polski¹.

W Szkole Podstawowej nr 5 w Chorzowie już od wiosny 2018 roku organizowano wydarzenia mające na celu uczczenie tego ważnego jubileuszu. Zajęcia, wycieczki, konkursy, zawody sportowe i inne akcje miały charakter patriotyczny i dotyczyły kultury i historii Polski. W szkolne obchody bardzo aktywnie włączyła się biblioteka szkolna, a nauczycielki bibliotekarki zostały koordynatorkami akcji.

W klasach I-III biblioteka szkolna zorganizowała zajęcia czytelnicze, podczas których czytano książki o polskiej kulturze, historii czy przyrodzie. Dzięki emisji filmu *Polak mały* Instytutu Pamięci Narodowej – Oddziału w Krakowie, dzieci pogłębiły wiedzę na temat polskich symboli narodowych, a następnie wypełniły kontur Polski swoimi odrysowanymi na białych i czerwonych kartkach dłońmi. Każda dłoń opisana została imieniem ucznia. Plansze ozdobiły później sale lekcyjne. W zajęciach tych uczestniczyli również zaproszeni goście – dzieci z sąsiedniego Przedszkola nr 21.

Konkurs recytatorski poezji patriotycznej odbył się w bibliotece szkolnej. *Elegia o chłopcu polskim* K.K. Baczyńskiego czy *Pieśń o żołnierzach z Westerplatte* K.I. Gałczyńskiego to tylko niektóre z wierszy pięknie zaprezentowanych przez uczniów z klas IV-VI. Nagrodzone recytatorki swoim występem uświetniły uroczystą akademię w 100. rocznicę odzyskania niepodległości.

¹ *Obchody 100-lecia odzyskania niepodległości przez Polskę* [online]. Dostęp: https://pl.wikipedia.org/wiki/Obchody_100-lecia_odzyskania_niepodleg%C5%82o%C5%9Bci_przez_Polsk%C4%99 [03.06.2019].

Quiz o Polsce przygotowany w programie Kahoot uatrakcyjnił zajęcia czytelnicze. *Na ile województw dzieli się Polska? W którym roku Polska dołączyła do Unii Europejskiej?* – swoją wiedzę mieli okazję sprawdzić uczniowie klas IV-VI. Emocji było co niemiara, a uczniowie zaangażowali się w rozwiązywanie quizu tym chętniej, że podczas zajęć wyjątkowo mogli korzystać ze swoich smartfonów.

Gimnazjaliści czytają przedszkolakom... o Polsce. Wiosną młodzież naszej szkoły chodziła do pobliskich przedszkoli czytać dzieciom bajki. Jedne z takich zajęć poświęcone były naszej Ojczyźnie. Czytano głównie wierszyki patriotyczne oraz legendy polskie.

100-lat Orła Białego. Godło Polskie na przestrzeni wieków. Tak zatytułowany był konkurs plastyczny dla klas I-IV na wykonanie kolażu przedstawiającego dawny wygląd naszego symbolu narodowego. Jury zwracało uwagę na oryginalność oraz staranność wykonania. Wszystkie nagrodzone prace wystawione były w holu głównym szkoły.

Konkurs na napisanie zwrotki o Chorzowie do piosenki *Niezwykła lekcja rytmiki* ogłoszony przez bibliotekę szkolną wiosną 2018 roku w klasach I-III, wpisywał się również w obchody lokalnej rocznicy 150-lecia nadania praw miejskich Królewskiej Hucie. Nagrodzone prace naszych młodych tekściarzy wyśpiewała podczas uroczystej akademii uzdolniona muzycznie uczennica klasy piątej, przy akompaniamencie nauczyciela muzyki, na ofiarowanym szkole przez darczyńcę prawie 120-letnim fortepianie.

Wycieczka do Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach odbyła się maju 2018 roku i uczestniczyły w niej klasy VII i VIII szkoły podstawowej oraz II i III gimnazjum. Uczniowie poznali historię trzech Powstań Śląskich poprzez zwiedzanie wystaw prezentujących zarówno oryginalne eksponaty, jak i repliki i reprodukcje. Za pomocą elementów multimedialnych oraz wiodącej ścieżki filmowej w pełni zostali przeniesieni w realia życia na Górnym Śląsku początku XX wieku. Wycieczkę zorganizowała nauczycielka historii.

Wycieczka klas III gimnazjum na Górę św. Anny odbyła się jesienią 2018 roku. Gimnazjaliści kontynuowali wyprawę wokół historii naszego regionu, udając się do miejsca najbardziej zaciekle zmagających zbrojnych III Powstania Śląskiego. Uczniowie zwiedzili Muzeum Czynu Powstańczego, gromadzącego pamiątki z okresu powstań i plebiscytu. Zobaczyli również klasztor i kalwarię na Górze św. Anny. Wycieczkę zorganizowała nauczycielka historii.

Złóż życzenia marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu lub Wojciechowi Korfantomu. Konkurs na wykonanie kartki z życzeniami z okazji 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości ogłoszony został w klasach IV-VI. Technika wykonania kartki była dowolna, jury zwracało jednak uwagę na oryginalność i poprawność językową życzeń. Konkurs cieszył się dużym zainteresowaniem, spłynęło niemal pięćdziesiąt kartek. Kartki w większości wykonane były w barwach narodowych, powtarzającym się często motywem było godło i flaga. Wszystkie kartki za pośrednictwem poczty zostały wysłane do Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Konkurs przygotowały nauczycielki bibliotekarki i nauczycielka historii, przy współpracy z nauczycielami polonistami.

Śląscy patrioci. Tak zatytułowany był projekt edukacyjny. Inspiracją był kalendarz ścienny *Z myślą o Niepodległej*, opracowany przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach z okazji przypadającej w 2018 roku setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Na kartach kalendarza przedstawiono postaci dwunastu działaczy, dążących do włączenia Górnego Śląska w granice odradzającej się Rzeczypospolitej. Każda spośród klas VII-VIII szkoły podstawowej i III gimnazjum miała za zadanie wykonać planszę biograficzną o postaciach przedstawionych na kartach kalendarza. Chodzimy po ulicach Omańkowskiej, Zgrzebnioka czy Mielęckiego na co dzień nie zastanawiając się, kim byli ci ludzie i jaka była ich rola w historii i kulturze Górnego Śląska. Akcja miała na celu przybliżenie młodzieży i dorosłym tych postaci. Plansze biograficzne zostały wyeksponowane przed aulą.

Tydzień kuchni polskiej.

W kociołkach bigos grzano; w słowach wydać trudno

Bigosu smak przedziwny, kolor i woń cudną

(A. Mickiewicz, *Pan Tadeusz*)

W ostatnich dniach października stołówka szkolna włączyła się w szkolne obchody 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości serwując typowo polskie i śląskie potrawy, wśród których znalazły się między innymi rosół, barszcz, kartacze, modro kapusta czy bigos.

Dodatkowo przed wejściem do jadalni umieszczone zostały przepisy i opisy potraw. Plansze wykonali uczniowie klasy VII pod kierunkiem swojego wychowawcy. Menu ustalono z intendentką oraz szefową kuchni. Panie kucharki ozdobiły swoje fartuchy biało-czerwonymi kotylionami.

Dyktando patriotyczne. Tekst dyktanda, przeprowadzonego w klasach IV-VI i VII-VIII szkoły podstawowej oraz III gimnazjum, nawiązywał do historii sprzed 100 lat.

Konkurs na wykonanie gry planszowej poświęconej drodze Polski do odzyskania niepodległości zorganizowała nauczycielka języka polskiego. Jury zwracało szczególną uwagę na estetykę, prawidłowe przygotowanie materiałów do gry, jasne określenie zasad, zgodność z tematem i poprawność merytoryczną. Pomysłowość dzieci przeszła najśmielsze oczekiwania organizatorki. Pracami konkursowymi były zarówno typowe „planszówki”, gry karciane, domino czy „memory”. Najważniejsze, że dzieci spędzając czas w czytelnii same grały w stworzone przez siebie lub kolegów gry, zdobywając przy tym wiedzę i umiejętności logicznego myślenia.

Zabawy z Orłem Białym czyli patriotyczna lekcja wychowania fizycznego została przeprowadzona w klasach 1-3 SP. Nauka kroków i figur poloneza oraz zabawy ruchowe do piosenek żołnierskich to tylko niektóre elementy

tej nietypowej lekcji. Lekcję przeprowadziła nauczycielka bibliotekarka będąca zarazem instruktorem tańca ludowego.

Wystawa „Moja ojczyzna – mój dom”. W nowo otwartej czytelnicy biblioteki szkolnej zaprezentowano głównie drzewa genealogiczne uczniów klas IV oraz bogaty zbiór wydawnictw, książek, czasopism i artykułów dotyczących naszego kraju.

Flaga w każdym oknie. Od 5 listopada niemal 500 okien naszej szkoły zdołały biało-czerwone flagi. Wychowawcy wraz z uczniami udekorowali okna w swoich klasach oraz na korytarzu. Za pozostałe odpowiedzialny był samorząd szkolny, świetlica oraz biblioteka. Flaga Polski w każdym oknie wyremontowanego budynku naszej szkoły prezentowała się spektakularnie. Szkoła zwracała uwagę mieszkańców Chorzowa, a jej uczniowie nauczyli się szacunku dla polskich symboli narodowych. Akcja była wyrazistym uczczeniem jubileuszu 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości.

„100 pozdrowień na 100-lecie”. Szkoła przyłączyła się do ogólnopolskiej akcji „100 pozdrowień na 100-lecie”. Założeniem akcji było przesłanie kartek pocztowych z wizerunkiem swojego miasta oraz przekazanie informacji o atrakcjach turystycznych i miejscach cennych historycznie do szkół na terenie całego kraju. W ten sposób uczniowie promowali swój region oraz zdobywali wiedzę o innych miejscowościach, zarówno dużych miastach, jak i małych wioskach. W wymianie kartek brało udział ponad 600 szkół z całego kraju. Akcja została uznana przez Biuro Programu „Niepodległa” prowadzonego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za jedno z wydarzeń kulturalnych związanych z obchodami setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.

Otoczenie opieką miejsca pamięci. Jak co roku, uczniowie zadbali o miejsca pamięci. Dzieci uporządkowały otoczenie grobu Powstańca Śląskiego Piotra Kowalczyka, zamordowanego we wrześniu 1939 roku. Złożono kwiaty i zapalono biało-czerwone znicze. Uczniowie udali się również pod pomnik poświęcony Bohaterskim Harcerzom Chorzowa. Ozdobili pomniki naszych lokalnych bohaterów biało-czerwonymi szarfami. W ten sposób społeczność szkolna uczciła pamięć poległych bohaterów walczących o niepodległość Ojczyzny oraz okazała im należny szacunek. Chętnym uczniom zaproponowano udanie się wraz z rodzicami do grobu Janiny Omańkowskiej oraz odszukanie *Tablicy pamiątkowej Powstańców Śląskich* na pobliskim cmentarzu przy ulicy Drzymały w Chorzowie.

Zasadzenie drzewa. Na terenach zielonych przy szkole uczniowie klasy IV zasadzili pamiątkowe drzewo – buk przekazany przez Śląski Związek Gmin i Powiatów. Po latach drzewo ma stanowić pamiątkę świętowania stulecia Niepodległej.

Imprezy sportowe. W szkole odbywały się także imprezy sportowe. Tradycją jest, że Szkoła Podstawowa nr 5 organizuje Międzyszkolny Bieg Przełajowy im. Janusza Kusocińskiego. Tegoroczna impreza otrzymała szczególną oprawę, bieg ku czci wielkiego lekkoatlety włączony został do szkolnego programu obchodów 100-lecia Niepodległości Polski. Do tego święta lekkoatletycznego przyłączyły się wszystkie szkoły podstawowe oraz trzecie klasy gimnazjum Chorzowa. Nauczyciele wychowania fizycznego zorganizowali także konkurs wiedzy o sporcie,

którego celem było zachęcenie młodzieży do aktywnej obserwacji wydarzeń sportowych, zainteresowanie różnymi dyscyplinami sportu. Uczestniczyły w nim reprezentacje klas siódmych.

Okolicznościowe lekcje tematyczne. Przez cały rok na lekcjach języka polskiego i historii uczniowie poznawali okoliczności odzyskania przez Polskę niepodległości. Na lekcjach muzyki uczyli się pieśni patriotycznych, na

plastyce wykonywali prace nawiązujące do tematyki obchodów.

Uroczysta akademia była zwieńczeniem wszystkich działań Szkoły Podstawowej nr 5 dla Niepodległej. Uczniowie, nauczyciele i zaproszeni goście mieli przypięte biało-czerwone kotyliony. Akademia rozpoczęła się wykonaną przez gimnazjalistki impresją muzyczną *Odzyskanie Niepodległości*. Następnie w obecności Sztandarów Szkoły uroczystie odśpiewany został *Mazurek Dąbrowskiego*. W ten sposób włączyliśmy się w ogólnopolską akcję „Rekord dla Niepodległej”, podczas której 9 listopada

2018 roku o godzinie 11:11 wspólnie odśpiewaliśmy cztery zwrotki naszego hymnu. Po bogatej, różnorodnej i wzruszającej części artystycznej z pięknie wykonanym polonezem, krakowiakiem i trojakiem, nastąpiło podsumowanie konkursów i akcji, laureatom wręczono nagrody ufundowane przez Radę Rodziców. Wyemitowano filmik, ukazujący niemal wszystkie wydarzenia i akcje organizowane w naszej szkole dla uczczenia tego ważnego jubileuszu. Było nam niezmiernie miło gościć ofiarodawców fortepianu, który służyć będzie teraz uczniom naszej szkoły.

W odchody stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości w Szkole Podstawowej nr 5 w Chorzowie zaangażowana była cała społeczność szkolna: uczniowie, nauczyciele, rodzice, pracownicy niepedagogiczni.

Już rozpoczęły się przygotowania do świętowania 100-lecia Powstań Śląskich i Plebiscytu, ponieważ rok 2019 został ogłoszony przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rokiem Powstań Śląskich. Sejm wyraził tym samym [...] *wdzięczność za wkład pokoleń ludu śląskiego w walkę o niepodległość Rzeczypospolitej, a potem Jej odbudowę, oraz za wywarcie istotnego wpływu na kształt granic odrodzonego i niepodległego państwa polskiego*².

Obchody 100-lecia odzyskania przez Polskę Niepodległości w Szkole Podstawowej nr 5 w Chorzowie zostały zgłoszone w konkursie Szkoła Niepodległej, organizowanym w ramach programu „Niepodległa 1918-2018” przez Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej pod patronatem honorowym Ministra Edukacji Narodowej. Dzięki rejestracji na przygotowanej platformie i wykonaniu wymaganej liczby zadań, szkoła uzyskała miano „Szkoły Niepodległej”.

Fotografie: M. Jachimowska, B. Szymura.

² *Patroni roku 2019 – sejm zdecydował* [online]. Dostęp: <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentid=0f76b4bae3b9873ec12582cf004e602a> [03.06.2019].

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA BIBLIOTEKARZA

RENATA ANDRZEJEWSKA

Szkoła Podstawowa im. Biskupa Romana Andrzejewskiego w Morzyczynie

W ŚWIECIE ZAKŁADEK

Tradycją biblioteki szkolnej Szkoły Podstawowej im. Biskupa Romana Andrzejewskiego w Morzyczynie jest organizowany przez nauczyciela bibliotekarza konkurs na zakładkę do książki. W tym roku konkurs poprzedziła wystawa zakładek przygotowana w bibliotece szkolnej.

Była ona wynikiem zainteresowań bibliotekarza, pasji zbierania zakładek z podróży, wizyt w galeriach, muzeach. Wystawiono przeszło 200 zakładek, najczęściej będących pamiątką z odwiedzanych miejsc. Inne, to wykonane przez uczniów, z różnego materiału i wyszukaną techniką, o najrozmaitszych kształtach. Zachwycają kreatywnością. Na pewno budzą wspomnienia, sentyment. Szczególnie te najstarsze, przekazywane z pokolenia na pokolenie. Służą nie tylko zaznaczaniu stron w lekturze, ale także stanowią przedmiot kolekcjonerski. Ponadto należy zaznaczyć, że coraz częściej są używane w reklamie, stąd dostajemy je jako darmowy dodatek do danego produktu, książki.

Wybrane zakładki z kolekcji organizatorki wystawy. Fot. R. Andrzejewska.

Zainteresowani uczniowie nie tylko oglądali zaprezentowane eksponaty, ale również poznali historię każdej z zakładek. Bibliotekarz krótko wprowadził uczniów w genezę ich powstania. Pojawienie się pierwszych zakładek datuje się na czasy średniowiecza, ale być może były używane już wcześniej. Jedną z pierwszych była wąska jedwabna tasiemka. Przyczepiona u góry grzbietu książki i tak długa, aby wystawała poza jej dolną krawędź. Najczęściej używane były w *Biblii* i modlitewnikach. Później pojawiały się zakładki jedwabne, haftowane, papierowe, metalowe i inne.

Zakładki konkursowe. Fot. R. Andrzejewska.

Uczniowie biblioteki szkolnej SP w Morzyczynie wzięli udział w konkursie bibliotecznym pod hasłem *Najładniejsza zakładka czytelnicza*. Celem konkursu było kształtowanie poczucia estetyki, pobudzenie aktywności twórczej dzieci i młodzieży oraz doskonalenie sprawności manualnych. Uczniowie wykazali się zaangażowaniem, wykonując różnego rodzaju zakładki z materiału, papieru, drewna. Najładniejsze zostały nagrodzone oraz zaprezentowane na wystawie.

Zakładka konkursowa nawiązująca do *Feblika* M. Musierowicz. Fot. R. Andrzejewska.

Zakładki konkursowe. Fot. R. Andrzejewska.

Zakładki konkursowe. Fot. R. Andrzejewska.

Zakładki konkursowe. Fot. R. Andrzejewska.

Zakładki konkursowe. Fot. R. Andrzejewska.

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA BIBLIOTEKARZA

EDYTA DRABEK

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

Filia w Chorzowie

MOJE MIEJSCE NA ZIEMI...

KONKURS NA NAJCIEKAWSZY LAPBOOK Z OKAZJI 100-LECIA ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI PRZEZ POLSKĘ

11 listopada 2018 roku był dla Polski datą szczególną, ponieważ świętowaliśmy wówczas jubileusz 100-lecia odzyskania niepodległości przez Polskę.

W całym kraju podjęto szereg działań, by godnie uczcić święto naszej Ojczyzny. Dla chorzowskiej filii Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Katowicach, to niezwykle wydarzenie stało się inspiracją do podejmowania inicjatyw służących uczczeniu 100-lecia niepodległości poprzez jednoczesne rozwijanie wśród dzieci i młodzieży zainteresowania przeszłością, umacnianie postaw patriotycznych oraz rozbudzanie szacunku do tradycji narodowych.

Jedną z form tych działań było ogłoszenie konkursu na najciekawszy lapbook „*Moje Miejsce na Ziemi...*”. Konkurs został przeprowadzony wśród uczniów klas VI-VIII szkół podstawowych z Chorzowa i miast ościennych.

Warunkiem uczestnictwa w konkursie było wykonanie i dostarczenie organizatorom jednego lapbooka o tematyce związanej z odzyskaniem przez Polskę niepodległości. Praca mogła być wykonana dowolną techniką. Termin składania prac został wyznaczony na koniec października 2018 roku.

Oceny lapbooków dokonała komisja powołana przez Bibliotekę, w skład której wchodziła jej pracownicy oraz Janina Paryka-Pojęta – mieszkanka Chorzowa, poetka i malarka, lider *Grupy Artystycznej Sztuka Bez Barier 14*, autorka kilku tomików poetyckich. Jej obrazy były prezentowane na wielu wystawach indywidualnych i zbiorowych.

Za główne kryterium oceny jury przyjęło zgodność z tematem konkursu, jakość wykonania, twórcze i oryginalne podejście do tematu, estetykę prac oraz poziom artystyczny. Obrady jury zakończyły się 8 listopada 2018 roku. W wyniku obrad zostały przyznane I, II i III miejsce.

Uroczysty finał konkursu odbył się 23 listopada 2018 roku w Czytelni PBW w Katowicach, Filii w Chorzowie. Na uroczystość zostali zaproszeni wszyscy uczestnicy wraz z opiekunami. Finał uświetniła swoją obecnością przewodnicząca jury J. Partyka-Pojęta, która ogłosiła wyniki oraz wręczyła nagrody i dyplomy.

Po części oficjalnej nastąpiła część artystyczna, podczas której publiczność miała okazję posłuchać występu Marka Brody. Muzyk przy akompaniamencie gitary zaprezentował utwory, które znakomicie wpasowały się w nastrój obchodzonej uroczystości i niejednokrotnie z sali dało się słyszeć wspólny śpiew.

Ostatnią częścią spotkania były warsztaty literacko-plastyczne, w których wzięli udział autorzy prac konkursowych. W trakcie zajęć została odczytana *Legenda o Lechu, Czechu i Rusie*, z wykorzystaniem teatrzyku Kamishibai. Tworzono także prace plastyczne – białe orły – metodą origami płaskiego z kółeczek.

Efektem konkursu była wystawa prac złożona ze wszystkich lapbooków, jakie wpłynęły do Biblioteki. Wystawę można było podziwiać w Czytelni od listopada do końca grudnia 2019 roku.

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA BIBLIOTEKARZA

SYLWIA PYRTEK

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

Filia w Mysłowicach

PRAWNA OCHRONA DZIECKA W ASPEKCIE PEDAGOGICZNYM I WYCHOWAWCZYM

ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE

WYDAWNICTWA ZWARTE

1. **BEZPIECZEŃSTWO** dzieci i młodzieży : zagrożenia cywilizacyjne w aspektach : pedagogicznym, instytucjonalnym i legislacyjnym / pod red. Ewy Krzyżak-Szymańskiej, Andrzeja Szymańskiego. – Mysłowice : Wydawnictwo Górnośląskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Kard. A. Hlonda, 2005. – 206 s. ; 24 cm. – ISBN 83-89032-16-3.
2. **DZIECKO** i jego środowisko : prawa dziecka, dziecko krzywdzone / pod red. Andrzeja Steciwko, Iwony Pirogowicz. – Wrocław : Wydawnictwo „Continuo”, 2005. – 88 s. ; 24 cm. – ISBN 83-89629-35-6.
3. **DZIECKO** w koncepcjach pedagogicznych Marii Grzegorzewskiej i Janusza Korczaka / pod red. Józefy Bałachowicz. – Warszawa : Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, 2012. – 428 s. ; 24 cm. – ISBN 978-83-62828-59-3.
4. **MIĘDZY** wykluczeniem a integracją : realizacja praw dziecka niepełnosprawnego i jego rodziny : analiza socjologiczna / Grażyna Mikołajczyk-Lerman. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2013. – 286 s. ; 25 cm. – ISBN 978-83-7525-927-8.
5. **MIĘDZYNARODOWE** standardy przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci / Ewa Jarosz. – Warszawa : Wydawnictwo Akademickie „Żak”, 2008. – 156 s. ; 21 cm. – ISBN 978-83-89501-92-9.
6. **OCHRONA** dzieci przed krzywdzeniem : perspektywa globalna i lokalna / Ewa Jarosz. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2008. – 556 s. ; 24 cm. – ISBN 978-83-226-1783-0.
7. **PEDAGOGICZNE** aspekty Paktów Praw Człowieka i Konwencji Praw Dziecka : założenia i rzeczywistość / pod red. Marii Jakowickiej, Krystyny Stech. – Zielona Góra : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. T. Kotarbińskiego, 2000. – 354 s. ; 23 cm. – ISBN 83-7268-007-8.
8. **PRAWA** człowieka w szkole : niezbędnik aktywnego rodzica / Maciej Osuch, Lucyna Bojarska. – Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2008. – 121 s. ; 21 cm. – ISBN 978-83-7601-078-6.
9. **PRAWA** dzieci w edukacji / Stuart Hart i in. – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2006. – 254 s. ; 24 cm. – ISBN 83-60083-29-0.
10. **PRAWO** dziecka do zdrowia / pod red. Jadwigi Bińczyckiej. – Kraków : Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2007. – 314 s. ; 24 cm. – ISBN 978-83-7308-726-2.

11. PRZEMOC wobec dzieci : rozpoznawanie i przeciwdziałanie / Elżbieta Lisowska. – Kielce ; Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, 2005. – 89 s. ; 23 cm. – ISBN 83-7133-244-0.
12. RZECZYWISTOŚĆ praw dziecka w rodzinie / Anna Kwak, Andrzej Mościskier. – Warszawa : Wydawnictwo Akademickie „Żak”, 2002. – 201 s. ; 21 cm. – ISBN 83-88149-83-0.
13. SZKOŁA w nauce i praktyce edukacyjnej. T. 2 / pod red. Bożeny Muchackiej. – Kraków : Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2006. – 434 s. ; 25 cm. – ISBN 83-7308-728-1.

ARTYKUŁY Z CZASOPISM

1. CO może zrobić szkoła gdy dziecku dzieje się krzywda? / Jolanta Zozuła // Szkoła Specjalna. – 2011, nr 5, s. 377-386.
2. CO o prawach ucznia wiedzą nauczyciele, rodzice, uczniowie? / Beata Bocian // Nowa Szkoła. – 2009, nr 3, s. 49-52.
3. KAŻDE dziecko ma prawo do radosnego życia... / Izabela Pilarczyk-Wojciechowska // Wychowanie w Przedszkolu. – 2013, nr 6, s. 26-28.
4. MAM prawo do... / Małgorzata Wójtowicz // Wychowanie w Przedszkolu. – 2009, nr 10, s. 39-40.
5. MECHANIZMY monitorowania praw dziecka w Polsce. Cz. I / Mirosław Kaczmarek // Remedium. – 2011, nr 7/8, s. 38-39.
6. MECHANIZMY monitorowania praw dziecka w Polsce. Cz. II / Mirosław Kaczmarek // Remedium. – 2011, nr 9, s. 18-20.
7. MIĘDZY prawem a rzeczywistością. Tepedowski Rzecznik Praw Dziecka / Barbara Głowacka // Opieka, Wychowanie, Terapia. – 2012, nr 3-4, s. 30-38.
8. MONITOROWANIE praw dziecka. Cz. III / Mirosław Kaczmarek // Remedium. – 2011, nr 10, s. 18-19.
9. O PRAWACH małych dzieci wychowywanych poza rodziną / Maria Kolankiewicz // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. – 2012, nr 5, s. 3-9.
10. OCHRONA prawna małoletnich : kierunki przemian prawa i postępowania karnego : zagadnienia wybrane / Justyna Podlewska, Olga Trocha // Dziecko Krzywdzone. – 2012, nr 2, s. 133-149.
11. PRAWA człowieka, prawa dziecka / Eugenia Mathea // Wychowanie w Przedszkolu. – 2012, nr 4, s. 24-27.
12. PRAWA dziecka a dobro dziecka / Zenon Grocholewski // Wychowawca. – 2009, nr 3, s. 5-9.
13. PRAWA dziecka i ucznia w szkole / Dariusz Skrzyński // Biblioteka w Szkole. – 2013, nr 3, s. 11-14.
14. PRAWA dziecka jako prawa człowieka / Maja Szymczak // Wychowanie w Przedszkolu. – 2014, nr 9, s. 26-28.
15. PRAWNA ochrona wartości dziecka i dzieciństwa / Anna Nowak // Chowanna. – 2010, t. 1 (34), s. 119-126.
16. PRAWO do nauki : zobowiązania prawne a rzeczywistość / Mariusz Dobijański // Nowa Szkoła. – 2009, nr 2, s. 18-22.
17. PRAWO dziecka do głosu / Tatiana Kłosińska // Życie Szkoły. – 2009, nr 6, s. 5-11.
18. PRAWO dziecka do tajemnicy / Dorota Ruszkiewicz // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. – 2008, nr 1, s. 17-20.
19. PRAWO dziecka do wypowiedzi w sprawach rozpoznawanych przez sąd rodzinny / Karolina Borkowska // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. – 2011, nr 4, s. 45-50.
20. REALIZACJA prawa dziecka do wychowania się w rodzinie w Polsce / Jolanta Zozuła // Szkoła Specjalna. – 2013, nr 4, s. 298-307.
21. ŚWIADOMOŚĆ praw dziecka w edukacji elementarnej / Bogumiła Bogacka-Okoń // Wychowanie na co Dzień. – 2012, nr 4-5, s. 3-10.

22. WOKÓŁ praw dziecka / Jolanta Bot // Wychowanie w Przedszkolu. – 2011, nr 6, s. 34-37.
23. WYCHOWANIE w świetle koncepcji uczestnictwa dziecka w podejmowaniu życiowych decyzji / Kamila Zdanowicz-Kucharczyk // Wychowanie na co Dzień. – 2008, nr 7-8, s. 23-26.
24. ZAGADNIENIA definicyjne pojęcia „dziecko” w ujęciu prawnym / Barbara Kałdon // Szkoła Specjalna. – 2009, nr 3, s. 165-172.
25. ZNAM swoje prawa: konkurs szkolny na temat praw dziecka / Joanna Pelikan // Wszystko dla Szkoły. – 2008, nr 4, s. 18-19.
26. ZROZUMIEĆ dziecko : projekt edukacyjny / Dorota Maciejewska // Biblioteka w Szkole. – 2013, nr 3, s. 16-24.

*Zestawienie opracowano na podstawie zbiorów
PBW w Katowicach Filii w Mysłowicach w listopadzie 2018 roku.*

MATERIAŁY OKOLICZNOŚCIOWE

PATRYCJA TERMIN

MELCHIOR WAŃKOWICZ – OSOBOWOŚĆ PEŁNA SPRZECZNOŚCI

Mistrz szlacheckiej gawędy, ojciec polskiego reportażu, wielki pisarz, wielki człowiek. Samego siebie uważał za relikwiny poprzedniej cywilizacji, mając na myśli świat ziemiańskich dworów polskich na Kresach.

Na osobowość Wańkowicza wpłynęły burzliwe losy naszego narodu, a także zmiany społeczne i obyczajowe. Pisarz przeżył dwie rewolucje, dwie wojny światowe oraz przeobrażenia polityczne. Od najmłodszych lat był zaangażowany politycznie, między innymi w działalność niepodległościową, brał udział w strajku szkolnym (1905), należał do Organizacji Młodzieży Szkół Średnich *Przyszłość* (Pet), redagował nielegalne pismo młodzieżowe *Wici*.

Był osobowością niezwykłą, odznaczał się ogromną ciekawością świata i ludzi. Jedni mówili o jego „bogatej, fascynującej osobowości”¹, inni twierdzili, że był człowiekiem zakompleksionym, ale braki nadrabiał pracowitością i dokładnością. Natomiast Aleksandra Ziółkiewicz-Boehm, asystentka i sekretarka Wańkowicza, w swojej książce *Blisko Wańkowicza* opisuje pisarza jako osobowość pełną sprzeczności, człowieka, który odznaczał się najróżniejszymi cechami charakteru. „Z jednej strony był Wańkowicz egoistą, łgarzem i egocentrykiem, z drugiej zaś wykazywał się niesamowitą wrażliwością na cierpienie ludzkie, a także był gotów do niesamowitych poświęceń. Nigdy nie myślał o sobie jak o wielkim pisarzu, ale chciał być uwielbiany. Potrafił przekonać do siebie ludzi, słuchał innych z niezwykłą uwagą, jednakże nie interesowały go głębsze przyjaźnie”².

Nie poddawał się wszelkim ideologiom i nie należał do żadnej z grup artystycznych, nie dał się zmanipulować popularnym *izmom*, pozostając wiernym swoim twórczym przekonaniom i życiowemu doświadczeniu.

Praca w reklamie i słynne słowa *Cukier krzepi* uświadomiły pisarzowi, jak cenne mogą być słowa i jak zręczne operowanie słowem działa na ludzi. Pomimo iż „propaganda cukrowa” spotkała się z negatywnym odbiorem, wręcz zaczęto ją wyśmiewać, hasło wymyślone przez Wańkowicza okazało się ogromnym sukcesem, powtarzającym do dzisiaj.

Twórczość Wańkowicza, zarówno reportaże, opowiadania, jak i powieści, trudno zakwalifikować do konkretnego gatunku literackiego. Na przykład Juliusz Kaden-Bandrowski o książce *Na tropach Smętka* napisał, „że nie jest to

¹ A. Marzec, *Ziele na kraterze Melchiora Wańkowicza książką nie tylko o własnym domu*, „Język Polski w Szkole: IV-VIII” 1988/89, z.3/4, s. 350-359.

² A. Ziółkowska, *Blisko Wańkowicza*, Kraków 1975, s. 99.

ani nowela, ani powieść, ani sprawozdanie, ani typowy opis podróży, ani też nowy przyczynek do literatury podróżniczo-sportowej”³. Natomiast sam Wańkowicz uważał, że tworzy „literaturę faktu”, a jego utwory nie mają nic wspólnego z beletrystyką. Różnicę między tymi dwoma gatunkami literackimi wyłożył w książce pod tytułem *Od Stołpców po Kair*:

*Powiedzmy, że taka jest między reporterem a beletrystą różnica, jak między malarzem a mozaikarzem. Pierwszy rozetrze sobie na palecie taki syntetyczny kolor, jaki chce, reportażysta bierze kolor wprost z tubki. Albo ściślej – układa mozaikę faktologiczną. Musi tak długo szukać odpowiedniego kamyczka aż go znajdzie*⁴.

Czytając dzieła Wańkowicza dostrzegamy styl opowieści mówionej, wywodzący się z dawnej polskiej kultury szlacheckiej. Jego twórczość jest przesiąknięta dygresjami, anegdotami oraz zwrotami kierowanymi bezpośrednio do czytelnika. Dzięki takim zabiegom, pisarz został uznany za znakomitego gawędziarza. Artysta często mieszał prawdę z fikcją literacką, konstruował biografię bohatera literackiego na podstawie autentycznych wydarzeń, zaczerpniętych z życiorysów różnych osób. Takie działanie pozwoliło na pokazanie różnic pomiędzy „prawdą literacką” a „generalną” lub „syntetyczną”. Wańkowicz różnicę tę wyjaśnia w następujący sposób:

*W pogoni za prawdą dosłowną musiałbym albo zajmować się losem każdego człowieka od początku do końca – na to trzeba całych tomów – albo też wziąć z każdego życia moment najciekawszy. Ale wówczas byłaby to siekanina, kilkadziesiąt niepołączonych ze sobą wątków. Byłaby to „prawda literalna”, ale nie byłoby w tym „prawdy generalnej” – o losie polskiego emigranta. Wobec tego wybieram z każdego życiorysu najbardziej odpowiadający kamyczek i szukam w następnym życiorysie o krok dalej*⁵.

Wańkowicz miał własny pomysł na reportaż, odciął się od klasycznej formy tego gatunku, reprezentowanej chociażby przez Egona Kischę. Pisarstwo Wańkowicza to przede wszystkim mistrzowskie opanowanie języka ojczystego, języka kresowego, gwary ludowej, tworzenie słów, które nie zostały jeszcze oficjalnie uznane przez językoznawców, a także wprowadzanie do utworu dziecięcego gaworzenia.

Jeżeli chodzi o dorobek pisarski Melchiora Wańkowicza, to jest on niesamowicie obszerny i różnorodny, dlatego też nie sposób wymienić i opisać wszystkie utwory. Wańkowicz znany jest ze swoich oryginalnych reportaży, jak na przykład *W kościołach Meksyku* czy bardziej znany reportaż *Na tropach Smętka*, który zabiera czytelnika w fantastyczną podróż po Prusach Wschodnich, jednak tak naprawdę jest pretekstem do snucia rozważań na temat skomplikowanych losów mieszkańców tych ziem.

Ważne miejsce wśród reportaży pisarza zajmuje obszerne dzieło o tematyce wojennej *Bitwa o Monte Cassino*. Nie jest to książka opisująca suche fakty, ale na jej treść składają się osobiste obserwacje Wańkowicza i przede wszystkim relacje żołnierzy, którzy brali udział w walkach.

Dzisiejszemu czytelnikowi nazwisko Wańkowicz kojarzy się z dwiema powieściami *Szczenięce lata* oraz *Ziele na kraterze*. Obie pozycje mają charakter autobiograficzny. W pierwszej z nich autor opisuje swoje dzieciństwo, przenosi czytelnika do świata szlacheckich dworów na Kresach. *Szczenięce lata* to prawdziwa gawęda, w której pięknie zostały opisane dawne tradycje i obyczaje. Natomiast *Ziele na kraterze* w pełni jest poświęcone córkom pisarza, a także przedwczesnej stracie, z którą musiał się zmierzyć Wańkowicz-ojciec. Jest to cudowna powieść zaczynająca się od narodzin starszej córki pisarza, Krysi, a kończąca się jej śmiercią w powstaniu warszawskim.

---

³ J. Kaden-Bandrowski, „Gazeta Polska”, 1938, nr 38.

⁴ M. Wańkowicz, *Od Stołpców po Kair*, Warszawa 1971, s. 7.

⁵ K. Kąkolewski, *Wańkowicz krzepi*, Warszawa 1977, s. 17.

Jest to wyjątkowe dzieło, ukazujące stosunek pisarza do życia, rodziny, miłości. Wańkowicz opisuje swoje wspomnienia rodzinne, które czasami bawią, a czasami wzruszają.

Oprócz powieści i reportaży na uwagę zasługują również felietony i eseje, między innymi *Zupa na gwoździu*, *Przez cztery klimaty*, a także opowiadania dla dzieci, takie jak *O małej Małgosi* czy *Jak Kulusia żabki poznała*.

Wańkowicz niewątpliwie był osobowością niezwykłą. Jego pisarstwo tak odmienne, oryginalne i nie dające zamknąć się w schematy stało się ponadczasowym. Jest to pisarstwo żywe, nadal wywierające wrażenie na odbiorcy, ze względu na język i uniwersalny temat.

Więcej o Melchiorze Wańkowiczu i jego twórczości można przeczytać w następujących publikacjach:

- Antkiewicz Zofia, *Słodka propaganda, czyli cukier krzepi*, „Mówią Wieki” 2018, nr 7, s. 52-55.
- Grodecka Ewa, *Rodzina jako „centrum polszczyzny”*, „Język Polski w Gimnazjum” 2008/2009, nr 2, s. 77-82.
- Heska-Kwaśniewicz Krystyna, *Radość wzrostu i rozpacz zniszczenia, czyli o „Zielu na Kraterze” Melchiora Wańkowicza*, w: *Kultura literacka dzieci i młodzieży u progu XXI stulecia*, Warszawa 2002, s. 26-38.
- Marzec Anna, *Ziele na kraterze Melchiora Wańkowicza książką nie tylko o własnym domu*, „Język Polski w Szkole: IV-VIII” 1988/89, z. 3/4, s. 350-359.
- Sokólska Urszula, *Porównania charakteryzujące ludzi i zachowania ludzkie w reportażach Melchiora Wańkowicza*, „Roczniki Humanistyczne”, t. 49-50, z. 6: *Językoznawstwo (2001-2002)*, s. 391-402.

MATERIAŁY OKOLICZNOŚCIOWE

BARBARA MICHAŁEK

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

POWSTANIA ŚLĄSKIE W POLSKIM FILMIE FABULARNYM I DOKUMENTALNYM NA MARGINESIE ROKU POWSTAŃ ŚLĄSKICH

Rok 2019 obchodzimy między innymi jako Rok Powstań Śląskich. Za *Uchwałą* Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 20 lipca 2018 r. (M.P. 2018 poz. 730) głosowało 418 posłów, przeciw było 2, od głosu wstrzymał się 1. Prezentujemy filmy fabularne i dokumentalne dotyczące tamtych wydarzeń, dołączając bibliografię pozycji dostępnych w zbiorach naszej biblioteki.

Bibliografia:

- Lewandowski Jan F., *Powstania na taśmie filmowej, „Śląsk”* 2011, nr 8, s. 48-51.

FILMY FABULARNE I DOKUMENTY FABULARYZOWANE

Nie damy ziemi, skąd nasz ród (inne tytuły: *Męczeństwo ludu górnośląskiego, Krwawa walka na Górnym Śląsku*), reż. Władysław Lenczewski, niemy, 1920. Nie zachował się.

Młody sztygar – dowiadując się o wybuchu powstania – wraca z frontu wschodniego i przyłącza się do walczących. Dzielnie wspiera go zakochana w nim szlachcianka.

Rodzina Milcarków, reż. Józef Wyszomirski, 83 min., 1962.

Kurt – mąż Barbary Milcarkówny – jest sztygarem i Niemcem. Ona zaś pochodzi ze śląskiej górniczej rodziny, której członkowie (szczególnie ojciec) niechętnie patrzą na jej wybranka. Pewnego dnia w kopalni wybucha strajk, będący konsekwencją niekorzystnych dla Ślązaków wyników Plebiscytu. Kurt otrzymuje zlecenie przeprowadzenia akcji sabotażowej – wysadzenia tamy i zalania kopalni. Wykonując zadanie, trafia na opór teścia i zabija go. Sam zaś ginie z ręki szwagra.

Pięciu, reż. Paweł Komorowski, 97 min., 1964.

Panorama kilkudziesięciu lat z dziejów Górnego Śląska – od powstań po lata sześćdziesiąte. Wątek pierwszoplanowy obejmuje losy dwóch górników oraz – we współczesności – trzech chłopców z różnych środowisk. Wszyscy bohaterowie spotykają się w chwili, gdy zostają zasypani podczas katastrofy w kopalni. Jeden z dwójki starszych usiłuje wydostać się na powierzchnię. Drugi jest obezwładniony tragicznymi wspomnieniami z II wojny światowej, podczas której mimowolnie został sprawcą śmierci syna tamtego mężczyzny. Pierwszy ginie podczas próby odpalenia ładunku mogącego utworzyć drogę do wyjścia, ale pozostali zostają uratowani.

Wzgórze Marsa albo powrót powstańca śląskiego, reż. Antoni Halor, 22 min., 1968.

Szkolna etiuda fabularyzowana, której temat oddaje druga część tytułu.

Sól ziemi czarnej, reż. Kazimierz Kutz, 98 min., 1969 (produkcja), 1970 (premiera).

Poetycki film o II powstaniu. Historia rodziny górnika, którego siedmiu synów podejmuje walkę. Najmłodszy, Gabriel, w niemieckim mundurze zakrada się na stronę wroga i natychmiast zakochuje się w sanitariuszce. A Niemcy atakują. W zażartej walce ginie ojciec chłopaków i wielu innych powstańców. Ranny Gabriel forsuje graniczną rzeczkę na ramionach dziewcząt. Po „bezpiecznej” stronie spotyka trzech braci. Pozostali zginęli.

Bibliografia:

- Gwóźdź Andrzej, *Kazimierza Kutza przygody z estetyką*, „Opcje” 1999, nr 3, s. 18-22.
- Gwóźdź Andrzej (red.), *Kutzowisko. O twórczości filmowej, teatralnej i telewizyjnej Kazimierza Kutza*, Katowice: „Książnica”, 2000. ISBN 83-7132-484-7.
- Jackiewicz Aleksander, *Historia literatury w moim kinie*, Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1974.
- Jackiewicz Aleksander, *Moja filmoteka. Kino polskie*, Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1983. ISBN 83-221-0203-8.
- Kluba Henryk, *Ten zuchwały Kutz*, „Kino” 1997, nr 4, s. 18-21.
- Kutz Kazimierz, *Człowiek nie może powiedzieć, że jest znikąd*, rozm. przepr. Piotr Śmiałowski, „Kino” 2009, nr 2, s. 8-12.
- Kutz Kazimierz, *Moją religią jest Śląsk*, rozm. przepr. Danuta Lubina-Cipińska, „Śląsk” 2009, nr 2, s. 18-23.
- Lewandowski Jan F., *Historia Śląska według Kutza*, Katowice, Warszawa: „Śląsk”, 2004. ISBN 83-7164-427-2.
- Lewandowski Jan F. (oprac.), *Kalendarium Kazimierza Kutza*, „Śląsk” 2009, nr 2, s. 24-26.
- *Skandal z Kutzem*, „Kino” 1992, nr 9, s. 3.
- Sobolewski Tadeusz, *Kazimierz Kutz - śląski romantyk*, „Kino” 1999, nr 3, s. 4-8.
- Sobolewski Tadeusz, *Swoimi słowami. Kutz*, „Kino” 2019, nr 1, s. 98.
- Werner Andrzej, *Miej serce. O twórczości Kazimierza Kutza*, „Kino” 2000, nr 1, s. 18-21.

Gdy nad Anną gorzało niebo, reż. Włodzimierz Dobrzyński, 79 min., 1980.

Dokument fabularyzowany. Historia III powstania w dokumentach z epoki: fotografiach, plakatach i ulotkach.

Blisko, coraz bliżej, reż. Zbigniew Chmielewski, 19 odcinków (każdy po ok. 70 min.), 1982-1986 (produkcja), 1983 (premiera).

Serial prezentujący historię walk Polaków z niemieckim zaborcą na Śląsku w latach 1863-1945. Głównym bohaterem pierwszych odcinków jest Franciszek Pasternik, senior rodu, a w kolejnych obserwujemy dzieje jego dzieci i wnuków. Wątki powstańcze pojawiają się w odcinkach 7-10 (*Ojcowski dom. Rok 1919; Niepokój i gniew. Rok 1919; Stąd mój ród. Rok 1920; Witajcie w domu. Rok 1921/22*).

Magnat, reż. Filip Bajon, 176 min. (2 części: 91 i 85 min.), 1986 (produkcja), 1987 (premiera).

Dzieje arystokratycznego rodu niemieckiego, pochodzącego z kresów zachodnich, ukazane na tle ważnych wydarzeń historycznych. Twórcy korzystali z dokumentów związanych z rodem książąt pszczyńskich von Pless. Akcja rozpoczyna się w 1900 r., a kończy po II wojnie światowej. W filmie pojawiają się też motywy dotyczące powstań śląskich.

Bibliografia:

- Kursor (pseud.), *Martwe jest piękne. Z prasy polskiej*, „Kino” 1989, nr 2, s. 15-16.
- Lewandowski Jan F., *Upadek starej Europy*, „Kino” 1988 r., nr 3, s. 6-8.
- Wróblewski Janusz, *Długi, długi film*, „Kino” 1988, nr 4, s. 8-12.

Batalia o Śląsk, reż. Leszek Myczka i Marcin Pawełczak, 2009.

Dokument fabularyzowany, ukazujący dzieje trzech powstań śląskich. Oś fabularna to dzieje matki i jej dwóch synów rozłączonych przez wypadki dziejowe. Jeden walczy na frontach I wojny światowej, a drugi bierze udział w trzecim powstaniu. Pewnego dnia obaj spotykają się na polu bitwy, ale po przeciwnych stronach. Jeden walczy dla Niemców, drugi – dla Ślązaków.

FILMY DOKUMENTALNE

Powstańczy apel, reż. Janusz Kidawa, 10 min., 1961.

Film poświęcony pamięci powstańców śląskich, z komentarzem Wilhelma Szewczyka.

Karlik Loska i inni, reż. Janusz Kidawa, 1971.

Siedmioaktowy film o powstańcach śląskich.

O polskość śląskiej ziemi, reż. Zbigniew Bochenek, 20 min., 1978.

Historia Śląska w kontekście walki z niemiecką ekspansją. Zawiera także nawiązanie do powstań śląskich.

Słoneczko jasne zza czarnych gór, reż. Antoni Halor, 18 min., 1979.

Opowieść o spotkaniu na Górze św. Anny – w sześćdziesiątą rocznicę pierwszego zrywu – uczestników trzech powstań śląskich oraz działaczy plebiscytowych.

Bibliografia:

- **Gwóźdź Andrzej, *Przyjemności ekranu. Pan Antoni*, „Opcje” 2007, nr 4, s. 132-133.**

Kto czuł się Polakiem, reż. Bożena Garus, 1984.

Portret starego Ślązaka, urodzonego pod zaborem pruskim, ale wychowanego w duchu umiłowania polskości. Był uczestnikiem powstań śląskich, w których stracił całą rodzinę. Samotnie zamieszkał Tarnowskich Górach. Rozpoczął pracę w policji, by następnie zostać milicjantem. W całym trudnym życiu nosił aż siedem mundurów w służbie Polski.

Mysłowice 1919, reż. Marek Blaut i Wojciech Kubowicz, 26 min., 2019.

Geneza i przebieg I powstania śląskiego w Mysłowicach.

Tajemnice Śląska, reż. Paweł Polok, 23 odc. (każdy po ok. 15 min.), 2008-2009.

Serial popularnonaukowy, ukazujący dzieje Śląska w różnych okresach dziejowych. Odcinek 22 ma podtytuł: *Powstańców nie wiążą wersalskie traktaty*.

MATERIAŁY OKOLICZNOŚCIOWE

BARBARA MICHAŁEK

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

STANISŁAW MONIUSZKO (1819-1872)

ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE

Ja nic nowego nie tworzę; wędruję po polskich ziemiach, jestem natchniony duchem polskich pieśni ludowych i z nich mimo woli przelewam natchnienie do wszystkich moich dzieł.

(Stanisław Moniuszko)

Rok 2019 został poświęcony wybitnemu kompozytorowi. Dokonano tego uchwałą Sejmu RP z 20 lipca 2018 roku oraz uchwałą Senatu RP z 19 grudnia 2018 roku. Oto wybrane pozycje ze zbiorów PBW. Zapraszamy do korzystania!

KSIĄŻKI I ICH FRAGMENTY

1. Adrjański Zbigniew, *Złota księga pieśni polskich. Pieśni, gawędy, opowieści*, Warszawa: Bellona; Volumen, 2000. ISBN 83-11-08676-1.
2. Cegiełka Janusz, *Przeboje mistrzów*, Warszawa: Wydawnictwa Radia i Telewizji, 1981. ISBN 83-212-0402-3.
3. Cegiełka Janusz, *Przeboje mistrzów*, [wyd. 2], Warszawa: Wydawnictwa Radia i Telewizji, 1987. ISBN 83-212-0402-3.
4. Chotomska Wanda, *Muzyka pana Moniuszki*, il. Zbigniew Rychlicki, Warszawa: „Nasza Księgarnia”, 1987. ISBN 83-10-08968-6.
5. Drucka Nadzieja, *Stanisław Moniuszko. Życie i twórczość*, il. Zbigniew Łoskot, wyd. 2, Warszawa: „Nasza Księgarnia”, 1976.
6. Jachimecki Zdzisław, *Moniuszko*, Warszawa: Gebethner i Wolff, 1911.
7. Jachimecki Zdzisław, *Moniuszko*, [przedmowa i przypisy Witold Rudziński], wyd. 2, Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1983.
8. Jankowski Bogdan M., *O muzyce i muzykach*, wyd. 2 popr. i uzupeł., Warszawa: Instytut Wydawniczy CRZZ, 1976.
9. Kisielewski Stefan, *Gwiazdozbiór muzyczny*, wyd. 3, Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1972.
10. Kisielewski Stefan, *Gwiazdozbiór muzyczny*, wyd. 4, Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1982. ISBN 83-224-0194-9.
11. Matracka-Kościelna Alicja, *Poezja a muzyka w twórczości pieśniarskiej Moniuszki do tekstów Mickiewicza*, w: Chechlińska Zofia (red.), *Szkice o kulturze muzycznej XIX wieku. Studia i materiały*, t. 4, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1980, s. 62-116.

12. Mazur Krzysztof, *Muzyka instrumentalna w twórczości Stanisława Moniuszki*, w: Chechlińska Zofia (red.), *Szkice o kulturze muzycznej XIX wieku. Studia i materiały*, t. 4, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1980, s. 117-150.
13. Muchenberg Bohdan, *Pogadanki o muzyce*. 2, wyd. 3, Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1980. ISBN 83-224-0140-X.
14. Przybylski Tadeusz, *Stanisław Moniuszko. 1819-1872*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1975.
15. Rudziński Witold, *Dźwięki i rozdźwięki*, Warszawa: Wydawnictwa Radia i Telewizji, 1986. ISBN 83-212-0434-1.
16. Rudziński Witold, *Moniuszko*, wyd. 3, Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1969.
17. Rudziński Witold, *Moniuszko i jego muzyka*, wyd. 2, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1988. ISBN 83-02-03425-8.
18. Rudziński Witold, *Stanisław Moniuszko. [Studia i materiały]*, cz. 1, [Okres wileński], Kraków 1955.
19. Rudziński Witold, *Straszny Dwór S. Moniuszki*, Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1956.
20. Stokowska Magdalena, *Kto? Co? O muzyce i muzykach. Ciekawostki, wiersze, wypowiedzi, anegdoty*, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1972.
21. Swolkień Henryk, *Budowle z dźwięków*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1975.

ARTYKUŁY Z CZASOPISM

1. Bujnowska Dorota, *Stanisław Moniuszko – muzyczna wędrówka śladami kompozytora*, „Wychowanie Muzyczne” 2012, nr 3, s. 16-28.
2. Ciemięga Elżbieta, *Jak Moniuszko wieszczom grał, czyli poezja romantyczna w interpretacji muzycznej*, „Wychowanie Muzyczne” 2012, nr 4, s. 11-27.
3. Dudek Marek, *Klasowy turniej wiedzy o Moniuszce*, „Wychowanie Muzyczne” 2012, nr 3, s. 37-47.
4. Dzielska Jadwiga, *Rocznicowe wspomnienie o Stanisławie Moniuszce*, „Nauczanie Początkowe” 1992/93, nr 1/2, s.133-144.
5. Kijonka Tadeusz, *Historyczna premiera. Katowickie narodziny Opery Śląskiej*, „Śląsk” 2005, nr 6, s. 48-52.
6. Konopelska Wiesława, *Dzieło prawdziwie światowe*, „Śląsk” 2005, nr 8, s. 68.
7. Krenz Justyna, *Opera narodowa Stanisława Moniuszki*, „Wychowanie Muzyczne w Szkole” 2005, nr 4, s. 57-62.
8. Nowosad Janusz, *„Halka” Stanisława Moniuszki – pierwszą polską operą narodową. Scenariusz zajęć dla gimnazjum*, „Wychowanie Muzyczne” 2012, nr 4, s. 28-37.
9. Ożóg Zofia, *Stanisław Moniuszko jako twórca opery narodowej na podstawie audycji radiowej I fragmentów opery*, „Język Polski w Szkole. Dla klas IV-VIII” 1991/92, z.3, s. 88-91.
10. Rudziński Witold, *Stanisław Moniuszko – wielki kompozytor narodowy w 180. rocznicę urodzin*, „Wychowanie Muzyczne w Szkole” 1999, nr 3, s. 99-109.
11. Sawulska Iwona, *Folklor jako inspiracja w twórczości pieśniarskiej Fryderyka Chopina, Stanisława Moniuszki, Stanisława Niewiadomskiego i Karola Szymanowskiego*, „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 2006, nr 4, s. 3-18.
12. Swosińska Dobromiła, *Witaj, panie Stanisławie. Scenariusz inscenizacji*, „Życie Szkoły” 2011, nr 8, s. 38-47.
13. Wasek Agnieszka, *Przeboje Stanisława Moniuszki*, „Wychowanie Muzyczne” 2012, nr 3, s. 29-36.

Zestawienie opracowano na podstawie zbiorów PBW w Katowicach.

SIECIOW@NIE

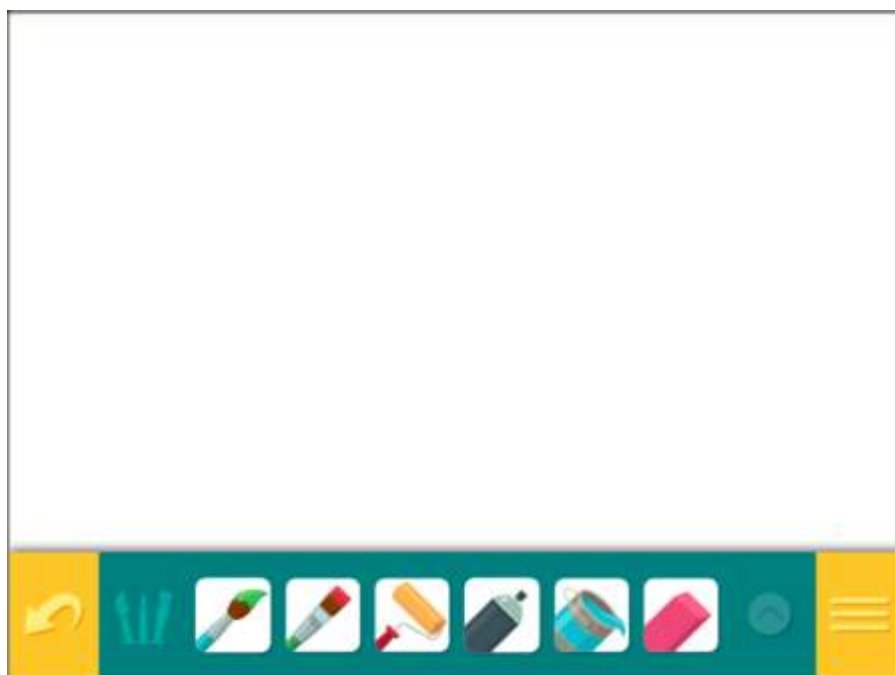
ANNA MARCOL

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

ABCYA PAINT – MALUJEMY ONLINE!

Serwis ABCYA oferuje wiele bezpłatnych narzędzi edukacyjnych, które można wykorzystać w pracy z dziećmi. Jednym z nich jest prosta i intuicyjna w obsłudze aplikacja do malowania, rysowania i kolorowania. Tworzeniu internetowego obrazka, za jej pośrednictwem towarzyszą efekty dźwiękowe, które stanowią dodatkową atrakcję dla małych artystów.

Aby rozpocząć pracę w programie, otwieramy stronę https://www.abcya.com/games/abcya_paint. Wówczas pojawi się puste okno, za pomocą którego będzie można śledzić kolejne etapy tworzenia pracy. Znajdziemy w nim podstawowe klawisze. Po ustawieniu się na danym przycisku zobaczymy jego nazwę w języku angielskim, podpowiadającą, do czego służy. Na jego przeznaczenie wskazuje także umieszczona na nim ilustracja.

Uwzględniono tutaj dwa rodzaje pędzla (**Paintbrush**, **Watercolor Wash**), wałek (**Paint Roller**), spray (**Spray Paint**), dla którego przewidziano aż sześć nakładek z kształtami (koło, gwiazda, serce, śnieżynka, kwiat, liść), kubetek umożliwiający pokrycie całej strony wybranym kolorem (**Paint Bucket**) oraz gumkę do gumowania (**Eraser**).

Po wybraniu danego narzędzia do malowania pojawi się ikonka z paletą, dzięki której można zmienić kolor. W przypadku pędzli oraz klawisza z gumką przewidziano także możliwość wyboru ich grubości.

Aby dotrzeć do dodatkowych funkcji, należy wybrać klawisz z kółeczkiem, znajdujący się po prawej stronie okna. Wówczas, nad omówionym już rzędem przycisków, pojawią się dwa nowe.

W pierwszym rzędzie znajdziemy klawisze umożliwiające: pisanie pięcioma rodzajami czcionek (**Type Tool**), dodawanie kształtów – koło, serce, kreska ukośna, kwadrat, gwiazda, trójkąt (**Shape Tool**), pobieranie gotowych postaci (**Stickers**), wybór kolorowanek (**Coloring Pages**) oraz strzałkę zamykającą okno (**Selection Tool**).

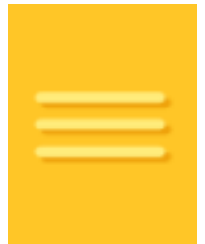
Kolejny rząd również tworzy pięć klawiszy. Otwiera go pędzel ze wzorem (**Pattern Brush**), za pomocą którego narysujemy tęczę, drogę, tory, ślady butów i zwierzęcych łapek, mur oraz rzekę.

Wśród dodatkowych przycisków znajdziemy także inne pędzle – **Magic Coloring Brush** oraz **Mirror Brush** – ten ostatni umożliwia malowanie w czterech kierunkach jednocześnie. Na końcu rzędu umieszczono pieczętkę z różnymi wzorami (**Pattern Stamp**), dzięki której dodamy do rysunku ślady dłoni, bańki, kwiaty i inne elementy oraz balon do malowania (**Paint Ballon**) z dwoma rodzajami plam do wyboru.

Warto też zwrócić uwagę na pomarańczowe przyciski. Strzałka znajdująca się w lewej części okna umożliwi cofanie, natomiast przycisk z trzema poziomymi kreskami, umieszczony po jego prawej stronie, otwiera okno z dodatkowymi klawiszami, umożliwiającymi: otwarcie pustego szablonu (**NEW**), zapisanie przygotowanej pracy w formacie PNG (**SAVE**), jej wydrukowanie (**PRINT**) oraz importowanie własnego tła (**IMPORT BACKGROUND**).

Tak wygląda przykładowa praca przygotowana w ABCYA Paint, po jej zapisaniu. Do przygotowania tego malunku wykorzystano: kubek, spray, pędzel, kształty z działu Shape Tool oraz gotowe postacie (Stickers).

Z RELACJI UCZESTNIKA

ANNA MARCOL

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

SPOŁECZEŃSTWO INTERNAUTÓW A KULTURA GLOBALNA – NOWE MEDIA WYZWANIEM DLA XXI WIEKU

Cykl ogólnopolskich konferencji *Społeczeństwo internautów a kultura globalna*, organizowanych przez Politechnikę Opolską, ma już kilkuletnią tradycję. W latach 2012-2017 odbyły się cztery spotkania, pod hasłami: *Prawno – kulturowe aspekty umowy handlowej dotyczącej zwalczania obrotu towarami podrobionymi (2012)*, *Młody użytkownik w sieci (2013)*, *Kościół @ Internet (2014)*, *Młody użytkownik w sieci. Cz. II (2017)*. Ich efektem są trzy publikacje naukowe, na łamach których opublikowano artykuły nawiązujące do tematyki referatów*.

Piąta konferencja z tego cyklu odbyła się 7 grudnia 2018 roku, pod hasłem *Nowe media wyzwaniem dla XXI wieku*, z inicjatywy prof. dr hab. Marii Kalczyńskiej oraz dr Anny Rajchel. Podczas obrad poszukiwano odpowiedzi na pytanie, jak odpowiedzialnie edukować młodego odbiorcę przy pomocy nowinek technologicznych. Dyskutowano nad ich skutecznym i rozsądnym wykorzystaniem w edukacji.

Patronami honorowymi tego wydarzenia byli: mgr Violetta Porowska – Wicewojewoda Opolski, prof. dr hab. Krzysztof Malik – Prorektor Politechniki Opolskiej, prof. dr. hab. inż. Janusz Wielki – Dziekan Wydziału Ekonomii i Zarządzania Politechniki Opolskiej, nadinspektor Jarosław Kaleta – Komendant Wojewódzkiej Policji w Opolu, mgr Lesław Tomczak – Dyrektor Regionalnego Zespołu Placówek Wsparcia Edukacji w Opolu oraz mgr Anna Jańdziak – Dyrektor Biblioteki Głównej Politechniki Opolskiej. Do współpracy zaproszono także szkoły i inne biblioteki, które były partnerami tego przedsięwzięcia.

Program konferencji został podzielony na dwie sesje tematyczne – *Pokolenie cyfrowe – to my!* oraz *Edukacja na rzecz XXI wieku*.

W tematykę pierwszej sesji wprowadziły dwa wystąpienia: mgr Anny Jańdziak – Dyrektora Biblioteki Głównej PO (*Biblioteka w social media – budowanie relacji z pokoleniem Z*) oraz mgr Iwony Wilczek z Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach (*Cyfrowy mózg i doświadczenia online*). Następnie wsluchano się w głos młodego pokolenia –

**Społeczeństwo internautów a kultura globalna. Prawno-kulturowe aspekty funkcjonowania człowieka w wirtualnej rzeczywistości*. Red. M. Kalczyńska, M. Majos, P. Malinowski. Opole 2013; *Społeczeństwo internautów a kultura globalna. Młody użytkownik w sieci*. Red. M. Kalczyńska, A. Rajchel. Opole 2014; *Kościół w internecie – internet w Kościele. Społeczeństwo internautów a kultura globalna*. Red. M. Kalczyńska, K. Glombik. Opole 2015.

uczniów opolskich szkół średnich, którzy licznie uczestniczyli w tym spotkaniu, towarzysząc swoim kolegom i koleżankom występującym w roli prelegentów. Młodzież przybliżyła zgromadzonym zagadnienia związane z: promowaniem zdrowego stylu życia za pomocą mediów społecznościowych, wykorzystywaniem Internetu do celów edukacyjnych i rozrywkowych, grywalizacją, a nawet kryptowalutami.

Po przerwie wystąpili przedstawiciele instytucji kulturalnych, naukowych i oświatowych, wykorzystujący nowoczesne technologie w swojej pracy zawodowej bądź też podejmujący ten problem w swojej działalności badawczej. W tej części konferencji zaprezentowano następujące referaty:

- *Uzupełnianie czy tylko atrakcja? Nowinki technologiczne na zajęciach w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Opolu* (mgr Katarzyna Pawluk, Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu),
- *Mass media – szansa czy zagrożenie?* (dr Agnieszka Franczyk, Uniwersytet Opolski),
- *Wychowanie do wartości chrześcijańskich na Instagramie na przykładzie konta papieskiego @franciscus* (dr Piotr Wajs, Publiczne Liceum Ogólnokształcące nr I w Opolu),
- *Aktywność seniorów w Internecie na przykładzie autorskiego portalu dziennikseniora.pl* (mgr Magdalena Wieteska, Uniwersytet Wrocławski),
- *Patostreamy jako przykład zjawiska cyberprzemocy* (lic. Tomasz Wieteska, Uniwersytet Wrocławski),
- *Gry online – szanse i zagrożenia* (Jakub Majkowski, Uniwersytet Wrocławski),
- *Kursy e-learningowe bibliotek pedagogicznych jako forma wspomagania nauczycieli w zakresie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych* (dr Anna Marcol, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. J. Lompy w Katowicach),
- *E-umiejętności szansą na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu* (dr Anna Rajchel, Politechnika Opolska).

Warto zaznaczyć, że całemu spotkaniu nadano interesującą oprawę. Wszystkie wystąpienia były transmitowane na żywo za pośrednictwem serwisu YouTube. Organizatorzy zadbali także o patronat medialny – promocji wydarzenia podjęło się Radio Opole.

Z RELACJI UCZESTNIKA

ANNA MARCOL

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

XV FORUM BIBLIOTEKARZY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Fora Bibliotekarzy Województwa Śląskiego mają już kilkunastoletnią tradycję, a ich celem jest wymiana doświadczeń zawodowych oraz integracja pracowników reprezentujących różne typy bibliotek: szkolne, publiczne, pedagogiczne i naukowe. XV Forum odbyło się 26 marca 2019 roku w Mediatece Miejskiej Biblioteki Publicznej w Tychach, pod honorowym patronatem Jarosława Wieczorka – Wojewody Śląskiego, Urszuli Bauer – Śląskiego Kuratora Oświaty oraz Andrzeja Dziuby – Prezydenta Tychów. Podczas obrad rozmawiano o różnorodności oferty współczesnych bibliotek, a ich myślą przewodnią były słowa św. Tomusza z Akwinu *Strzeż się człowieka jednej księgi*.

W XV Forum uczestniczyło ponad 170 bibliotekarzy. Fot. S. Puchała.

Obrady podzielono na trzy części. Wykład inauguracyjny *Optymistyczna wizja tradycyjnych książek w esejach Vilema Flussera* wygłosił prof. dr hab. Zbigniew Kadłubek – dyrektor Biblioteki Śląskiej w Katowicach. Przybliżył zgromadzonym postać czeskiego filozofa mediów, który na kres czasu związanego z książką papierową spoglądał z optymizmem, uważając, że nadal będzie ona istnieć jako inspiracja dla wszelkich sztuk wizualnych. Co prawda obraz przekazuje więcej informacji niż tekst, ale to ten drugi nas uspokaja. Przeczytanie książki wymaga jednak poświęcenia większej ilości wolnego czasu, a na jego brak narzekamy we współczesnym świecie.

Następnie głos zabrała dr hab. Jolanta Gwioździk, reprezentująca Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, która mówiła o *Księżdzie ksiąg*, czyli Biblii. W swoim wystąpieniu omówiła jej najważniejsze edycje narodowe od czasów renesansu po współczesność.

Tradycyjnie, w forum uczestniczą także goście zagraniczni. W tegorocznych obradach wzięły udział reprezentantki Biblioteki Regionalnej w Karwinie, która działa na terenie Euroregionu Śląsk Cieszyński. Marta Orszulikowa omówiła działalność Oddziału Literatury Polskiej tejże księżnicy, natomiast Marcela Wierzgoń opowiedziała o jej projektach transgranicznych.

Tę część zamknęła Wiesława Jędrzejowska – redaktor naczelna Wydawnictwa „Literatura”, która w wystąpieniu *Wartości w literaturze dla dzieci i młodzieży*, przybliżyła ofertę wydawniczą swojej oficyny.

W drugiej części forum zastanawiano się nad rolą współczesnych bibliotek oraz wyzwaniem, które są przed nimi stawiane. Dr Sabina Cisek (Instytut Informatyki Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie) wygłosiła referat *Dostęp do edukacji, informacji i kultury jako prawo każdego człowieka i rola bibliotek w tym zakresie (w tym przeciwdziałanie wykluczeniom różnego typu)*. Badaczka szczegółowo omówiła akty prawne i inne dokumenty, z których wynika powszechny dostęp do dóbr wymienionych w tytule referatu. Podkreśliła także istotną rolę bibliotekarzy w pokonywaniu barier informacyjnych oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu cyfrowemu, informacyjnemu i społecznemu.

Dr Magdalena Wójcik (Instytut Informatyki Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie) przygotowała natomiast wystąpienie zatytułowane *Zmieniające się funkcje i usługi bibliotek. Kluczowe trendy technologiczne, ekonomiczne i społeczne i ich wpływ na działania bibliotek*. Przybliżyła zgromadzonym różnorodne nowinki technologiczne, które już niebawem mogą znaleźć zastosowanie w działalności bibliotek, takie jak druk 3D i sztuczna inteligencja.

Tę część spotkania zamknął referat Anny Krawczyk – dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Tychach, która omówiła różnorodną działalność swojej księżnicy, nawiązując do słów św. Tomasza z Akwinu.

W ostatniej części forum zaprezentowano działania nauczycieli bibliotekarzy bibliotek szkolnych i pedagogicznych. Zgromadzeni wysłuchali czterech wystąpień:

- *Nie tylko dla nauczycieli. Oferta edukacyjna Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Józefa Lompy w Katowicach* (dr Anna Marcol, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach);
- *O wartościach w bibliotece szkolnej* (dr Renata Sowada, Okręgowa Sekcja Bibliotekarska ZNP w Katowicach);
- *Literatura za makulaturę* (Katarzyna Jarosz, Sekcja Bibliotekarska przy Oddziale ZNP w Tychach);
- *Szkolenia wyjazdowe Sekcji Bibliotekarskiej ZNP w Tychach 2009-2018* (Jolanta Rolnik, Sekcja Bibliotekarska przy Oddziale ZNP w Tychach).

Zarówno po zakończeniu obrad, jak i w czasie przerw, istniała możliwość zwiedzania Mediateki, po której oprowadzali jej pracownicy. Osoby zainteresowane miały także okazję zwiedzić słynny tycki browar.

O działalności edukacyjnej PBW w Katowicach opowiadała A. Marcol. Fot. S. Puchała.

W forum uczestniczyło ponad 170 bibliotekarzy. Jego organizatorami byli: Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach, Sekcja Bibliotekarska przy Oddziale Związku Nauczycielstwa Polskiego w Tychach oraz Oddział Związku Nauczycielstwa Polskiego w Tychach, którzy zaprosili do współpracy: Bibliotekę Śląską w Katowicach, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Okręgową Sekcję Bibliotekarską Związku Nauczycielstwa Polskiego w Katowicach, Sekcję Bibliotekarską przy Oddziale Związku Nauczycielstwa Polskiego w Częstochowie oraz Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką im. Józefa Lompy w Katowicach.

Patronat medialny nad tym przedsięwzięciem objęły redakcje czasopism oświatowych i bibliotekarskich: „Głosu Nauczycielskiego”, „Ogniskowca”, „Poradnika Bibliotekarza”, „Biblioteki w Szkole” oraz „Guliwera”.

BIBLIOTEKA POLECA

ANNA MARCOL

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

NOWOŚCI WYDAWNICZE SBP W NASZYCH ZBIORACH

Baśń w życiu dziecka : cechy, funkcje, rola baśni w życiu dziecka, baśnioterapia : poradnik / Katarzyna Hryniewicka. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2019. - (Biblioteczka Poradnika Bibliotekarza ; 33)

Baśnie naturalnie stymulują i wpisują się w rozwój dziecka. Kompensują niezaspokojone potrzeby, rozwijają wrażliwość estetyczną, dają wsparcie oraz uwrażliwiają na dobro i piękno. Należą do utworów, z którymi dzieci mają najczęstszy kontakt. Są także ważnym narzędziem pracy dla bibliotekarzy, którzy wykorzystują je w różnorodnych formach pracy z najmłodszymi czytelnikami oraz inicjacji czytelniczej.

W miniporadniku *Baśń w życiu dziecka*, autorstwa Katarzyny Hryniewickiej zebrano podstawową wiedzę dotyczącą baśni: ich cechach, funkcjach i roli w życiu dziecka. Jeden z rozdziałów poświęcono także baśnioterapii.

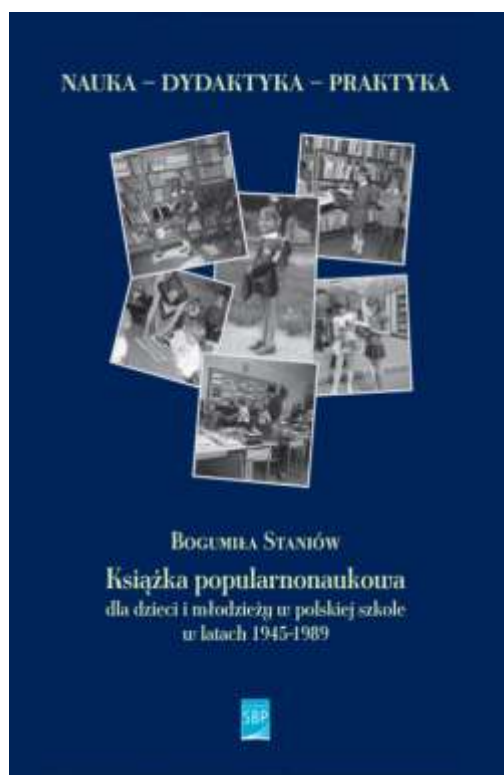
Biblioteka aktywnie promująca książkę dziecięcą / Marlena Gęborska. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2018. - (Nauka, Dydaktyka, Praktyka ; 185)

W pierwszym piętnastolecu XXI wieku biblioteki podlegały intensywnym zmianom otoczenia zewnętrznego. Komputeryzowały swoje procesy oraz odpowiadały na zmieniające się potrzeby współczesnych użytkowników.

Marlena Gęborska – adiunkt w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, podjęła próbę oceny oferty kulturalnej adresowanej do młodego pokolenia, tworząc w ten sposób pogłębione studium wpisujące się w nurt promocji książki dziecięcej. Do zbierania danych wykorzystwała między innymi badania ankietowe, w których wzięły udział 902 biblioteki z całego kraju.

Książka zawiera załączniki oraz obszerny wykaz literatury przedmiotu.

Książka popularnonaukowa dla dzieci i młodzieży w polskiej szkole w latach 1945-1989 : zalecenia i rzeczywistość : (studia i szkice) / Bogumiła Staniów. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich ; [Wrocław] : współpraca Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, 2017. - (Nauka, Dydaktyka, Praktyka ; 186)

Trudno wyobrazić sobie szkolne księgozbiory bez książek popularnonaukowych, które uzupełniają wiedzę zawartą w szkolnych podręcznikach oraz sprzyjają rozwojowi indywidualnych zainteresowań uczniów. B. Staniów – w sposób kompleksowy – podjęła temat książki popularnonaukowej w polskiej szkole w latach 1945-1989. Zwróciła uwagę na jej status oraz wykorzystanie w procesie dydaktycznym i poza nim.

Opracowanie składa się z dziewięciu rozdziałów (*Polityka oświatowa polskiej szkoły w latach 1945-1989. Uwarunkowania historyczne, Książka popularnonaukowa w innych przepisach ministerialnych, Książka popularnonaukowa w zalecających spisach bibliograficznych, Miejsce książki popularnonaukowej w dydaktyce według autorów podręczników i poradników metodycznych, Literatura popularnonaukowa w pracy z uczniem na podstawie informacji z prasy metodycznej, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych jako wydawca książki popularnonaukowej dla szkół, Biblioteki i bibliotekarze szkolni a książka popularnonaukowa, Książka popularnonaukowa dla dzieci i młodzieży w świetle badań czytelnictwa uczniów i nauczycieli*) oraz obszernej bibliografii.

Multibibliotekarstwo : praca zbiorowa / pod redakcją Mai Wojciechowskiej. - Warszawa : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2018. - (Propozycje i Materiały ; 97)

Biblioteki XXI wieku to instytucje wielowymiarowe, które łączą swoje tradycyjne funkcje z wieloma nowymi zadaniami. Współczesne księżnice, obok swojej tradycyjnej oferty koncentrującej się wokół gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów, oferują swoim użytkownikom wiele dodatkowych usług, wykraczających poza tradycyjną działalność biblioteczną.

Tom *Multibibliotekarstwo* wpisuje się w dyskusję na temat roli i funkcji biblioteki w zmieniającej się rzeczywistości. Zebrano w nim artykuły teoretyków i praktyków podejmujących zagadnienia dotyczące multikulturowości, multimediów, marketingu oraz wieloaspektowej edukacji.

ZAPROSZENIE DO WSPÓŁPRACY

Redakcja zachęca nauczycieli bibliotekarzy oraz inne osoby zainteresowane do dzielenia się swoimi dobrymi praktykami – zwłaszcza sprawozdaniami z podejmowanych inicjatyw, scenariuszami i konspektami zajęć. Przyjmuje do druku materiały, których autor nie skierował ani nie zamierza kierować do innych redakcji. Ich objętość (łącznie z ilustracjami) nie powinna przekraczać 10 stron A4. Preferujemy teksty krótsze.

Materiały proponowane do druku prosimy przesyłać na adres: dialogi.biblioteczne@pbw.katowice.pl.

Szczegółowe wskazówki dla Autorów opublikowano na stronie internetowej biblioteki: <https://pbw.katowice.pl/> (zakładka *Dialogi Biblioteczne*).

